

Justitiedepartementet
Att: ju.remissvar@regeringskansliet.se
cc: Ju.L6@regeringskansliet.se
Dnr Ju2023/02742

Datum: 2024-04-08
Diarienummer: FOI-2023-2234

Miriam Ingesson
Försvarsanalys
Ledning, Koncept Och Juridik För Totalförsvaret

Remissvar gällande Stärkt konstitutionell beredskap, SOU 2023:75

Sammanfattning av FOI:s synpunkter

Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) har – från de utgångspunkter myndigheten har att beakta – följande synpunkter på betänkandet.

FOI tillstyrker förslaget.

FOI anser att det är av vikt att kommitténs väl underbyggda kontrollmekanismer bibehålls i kommande lagstiftning.

Närmare om FOI:s synpunkter

FOI anser att skyddet av grundläggande samhällsfunktioner, inklusive det demokratiska statsskicket, är kärnan i Sveriges säkerhet. Kommittén har också satt som allmän utgångspunkt att Sverige ska kunna styras på ett demokratiskt, effektivt och rättssenligt sätt även i nödlägen av olika slag, med bibehållen respekt för alla människors lika värde och grundläggande fri- och rättigheter. FOI bedömer att kommitténs förslag för vart och ett av de fyra deluppdragen skapar goda förutsättningar för en balanserad avvägning mellan dessa potentiellt motstridiga intressen.

Kommittén anför att tillämpningsområdet för de särskilda bestämmelserna om allvarliga fredstida kriser, krig och krigsfara måste bestämmas med hänsyn till både restriktivitet och flexibilitet. Bedömningen av när bestämmelserna ska aktiveras begränsas redan av de rättsliga begreppen krig och krigsfara. Kommittén påpekar att det innebär att situationen måste vara allvarlig och falla in under det som i normalt språkbruk kan betecknas som krig eller krigsfara. Riksdag, regering och andra behöriga organ avgör om en sådan situation föreligger, under konstitutionellt ansvar. FOI delar kommitténs bedömning att det nuvarande tillämpningsområdet i allt väsentligt är ändamålsenligt utformat och innehåller mekanismer som motverkar risken för missbruk. Det finns alltså inte anledning att ändra

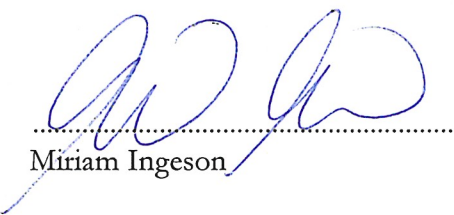
tillämpningsområdet för bestämmelserna om krig och krigsfara i 15 kap regeringsformen.

Kommittén föreslår en möjlighet för riksdagen att ta fram bemyndiganden till regeringen på det obligatoriska lagområdet. I exceptionella situationer ska regeringen kunna meddela tillfälliga föreskrifter på hela lagområdet utan sådant bemyndigande. FOI menar att oförmåga att agera skyndsamt i normgivningshänseende kan utgöra en form av juridisk sårbarhet i händelse av kris. Särskilda regler för normgivning i kris avhjälp den sårbarheten. Avsteg från den ordinarie ordningen skapar i gengäld andra risker. Beslutsprocessen blir mer sårbar för missbruk, och vissa beslut måste fattas på bristande underlag. FOI delar kommitténs uppfattning att god författningsberedskap kan motverka de eventuella risker som förslaget medför.

FOI delar kommitténs uppfattning att regeringsformen och annan lagstiftning bör göra det möjligt för behöriga organ att agera med stöd i lag i händelse av krig och krigsfara, liksom i allvarliga fredstida kriser. FOI tillstyrker kommitténs förslag att ett nytt kapitel om allvarliga fredstida krissituationer ska införas i regeringsformen. Regleringen av krig, krigsfara och allvarliga fredstida kriser erhåller på så sätt en grundläggande symmetri. Uppdelningen på separata kapitel gör det möjligt att tillgodose respektive områdes särprägel.

Detta remissvar har beslutats av överdirektör Lena Nyberg efter föredragning av forskare Miriam Ingesson. I den slutliga handläggningen har även jurist Terés Jonsson Lundmark, särskild rådgivare Mikael Wiklund och enhetschef Jessica Appelgren deltagit.

.....
Lena Nyberg

.....
Miriam Ingesson

Sändlista

Justitiedepartementet

För kännedom

Försvarsdepartementet/RS

Internt FOI

Registrator

GD-sekreterare

Särskild rådgivare

Chefsjurist

AC